

Конвенција Уједињених нација
о правима детета из 1989.
године

- Постала је део међународног права који обавезује све земље које су је ратификовале.
- Дете се више не третира као објект права, као предмет заштите својих родитеља или других лица, већ добија статус субјекта, носиоца права.
- Насупрот деце стоје родитељи, држава или друга лица која врше дужности према деци.

- Детету се признаје низ права које су раније имали само одрасли, као што је право на слободу мисли и вероисповести, као и права која су везана за различите породичне ситуације - право на личне односе са оба родитеља, право на заштиту од насиља итд.

Право детета да зна своје порекло

- Предвиђено Конвенцијом о правима детета и ПЗС.
- Према Конвенцији, у свим земљама које је ратификују, обавезно је да се одмах по рођењу дете упише у матичну књигу.
- Из овог произлазе права детета на име, држављанство и „ако је то могуће“ право да зна ко су му родитељи.
- То што је детету признато право да зна своје порекло не значи да ће га оно увек и користити, још мање да га неко може присилити на то.

- Према ПЗС, малолетник који је напунио 15 година и који је способан за расуђивање може, поред осталог, извршити увид у матичне књиге рођених, као и у друга документа која се односе на његово порекло.
- Препрека постоји само ако је дете зачето уз биомедицинску помоћ, када се очинство мушкарца који је даровао семене ћелије не може утврђивати.

Право детета да живи са родитељима

- Родитељи имају превасходну одговорност према деци.
- Заштита најбољих интереса детета за родитеље јесте основна дужност.
- Са своје стране, дете има право да живи са својим родитељима и да се они о њему старају пре свих других.

- Одвајање детета од једног родитеља може за дете, зависно од његовог узраста, представљати велику трауму са тешким последицама по даљи развој.
- Зато, право детета да живи са својим родитељима може само изузетно бити искључено.
- То се може урадити само у судском поступку, када је то у најбољем интересу детета.

- Најчешће се дете одваја од родитеља у случају развода брака.
- Уобичајено је да се тада дете одваја од једног родитеља, а да са другим и даље живи.
- Поред овога, дете се одваја од родитеља и када су они судском одлуком у потпуности или делимично лишени родитељског права.

- У Породичном закону су наведене још две ситуације када суд може, зависно од своје процене, донети одлуку о одвајању детета од родитеља.
  - ако постоје разлози да се родитељ потпуно или делимично лиши родитељског права. У овом случају судска одлука о лишењу није донета, али суд може и без тога, ако је то у најбољем интересу детета, донети одлуку о одвајању детета од родитеља.
  - када постоји насиље у породици.

- У неким случајевима доношења одлуке о одвајању детета од родитеља постоји могућност да се и дете изјасни о томе.
- Конвенција о правима детета не одређује узраст са којим дете стиче ову могућност, али то чини наше право.
- Ако је дете навршило 15 година живота и ако је способно за расуђивање, оно може одлучити са којим ће родитељем живети.
- Очигледно није у питању само право детета да буде консултовано у погледу његових жеља, већ и његово овлашћење да одлучи о томе са ким ће живети.

ПРАВО ДЕТЕТА НА ЛИЧНЕ ОДНОСЕ

- Традиционално, субјект права на личне односе био је родитељ.
- Сада је ово право детета.
- И после доношења одлуке о одвајању детета од родитеља, оно има право да са њима одржава личне односе.
- Тако ће суд одлуком о разводу брака одлучити и о начину одржавања личних односа детета са родитељем са којим не живи, ако се родитељи нису договорили о заједничком вршењу родитељских права.

- Право детета да одржава личне односе са родитељем са којим не живи може бити ограничено само судском одлуком, када је то у најбољем интересу детета.
- То ће редовно бити случај када се родитељ потпуно лиши родитељског права.
- Ако се родитељ делимично лишава родитељског права, онда оваква одлука може бити донета у зависности од процене суда да ли је то у најбољем интересу детета.

- Суд има овлашћење да одлуку о ограничењу права детета да одржава личне односе са родитељем са којим не живи донесе и онда када претходно није донета судска одлука о потпуном или делимичном лишењу родитељског права, односно када није донета одлука у случају насиља у породици.
- То ће бити ситуације када постоје разлози за доношење наведених мера, а суд процени да би било у најбољем интересу детета да ограничи право детета да одржава односе са родитељем.

- Способност самосталног одлучивања о овом праву дете стиче са 15 година живота, под условом да је способно за расуђивање.
- Према томе, ако је суд већ донео одлуку о праву детета да одржава личне односе са својим родитељем, када напуни 15 година, дете може одлучити другачије.
- Од тог момента, ако је способно за расуђивање, оно одлучује шта је његов најбољи интерес.

- Дете има право да одржава личне односе не само са сродницима, већ и другим лицима са којима га везује посебна блискост.
- Ово право може бити ограничено само судском одлуком.
- У Закону није речено са којом доби дете може самостално да остварује ово своје право (закључује се да је то 15 година)

ПРАВО ДЕТЕТА НА РАЗВОЈ

- У нашем закону се говори о праву детета на то да му буду обезбеђени најбољи могући животни и здравствени услови за правилан и потпун развој.
- Одлука о зачећу и рођењу је право мајке, па заметак нема статус субјекта права.

- Дете са 15 година живота, способно за расуђивање, може дати пристанак на предузимање медицинског захвата.
- Интересантно је да се у неким случајевима предвиђеним у другим законима, за медицинске интервенције захтева узраст од 16 година (Закон о прекиду трудноће у здравственој установи).

Право детета на образовање

- О овом значајном економском, социјалном и културном праву у ПЗС се говори на прилично сумаран начин – “дете има право на образовање у складу са својим способностима, жељама и склоностима”.
- Постизање одређеног нивоа образовања код деце Законом се не условљава економским могућностима, већ само способностима деце.
- Основно образовање је обавезно.
- Даље образовање зависи од склоности, способности и жеља детета.

- У Закону се ништа не говори, за разлику од Конвенције, о примени мера кажњавања у процесу образовања.
- Према слову Конвенције ове мере су забрањене.
- Према Конвенцији, образовање треба да буде усмерено на „развој дечје личности, талента, менталних и физичких способности до њихових крајњих могућности“.

ПОСЛОВНА СПОСОБНОСТ МАЛОЛЕТНИКА

- Малолетници немају пословну способност.
- Међутим, детету се мора признати одређена способност, па је малолетнику омогућено да предузима одређене правне послове.
- Разликује се способност млађих малолетника за предузимање имовинских правних послова (испод 14 година) од способности старијих малолетника (изнад 14 година).
- Ова граница је постављена само за учешће малолетника у пословима имовинске природе. За све друге активности када малолетник стиче нека лична, неимовинска права и обавезе, важе другачија правила.

- Иако је малолетник испод 14 година потпуно пословно неспособан, он може предузимати извесне правне послове.
  - послови којима прибављају искључиво права (примање поклона).
  - послови којима не стичу ни права ни обавезе и
  - правни послови малог значаја (ситни, свакодневни послови - куповина у продавницама, куповина улазница и возних карата, примање и давање пригодних поклона, итд).

Остали послови које предузму ови малолетници апсолутно су ништави.

- Старији малолетник има делимичну пословну способност.
- Он може предузимати и све остале правне послове, али је за њихову пуноважност потребна сагласност родитеља.
- Одобрење родитеља се јавља као саставни део правног посла који закључује малолетник.
- Посао који се закључи без претходне сагласности или накнадног одобрења је рушљив и назива се “*negotium claudicans*” (посао који храмље).

- Ако се ради о пословима којима се располаже непокретном имовином или покретном имовином велике вредности, тада је детету потребна сагласност органа старатељства, а не родитеља.
- У питању су послови које ни родитељ у својству законског заступника детета не може самостално предузимати.

- Старији малолетник који је навршио 15 година живота стиче радну способност, тј. способност да закључи уговор о раду.
- Зарадом или имовином коју стекне својим радом малолетник управља и располаже самостално.

- Слобода располагања зарадом или приходима од имовине којом дете располаже ограничена је обавезом детета.
- Овако добијеним средствима дете учествује и у подмирењу потреба свога издржавања, васпитања и образовања, односно издржавања родитеља и малолетне браће односно сестара, под условима предвиђеним у закону.

Еманципација малолетника

- Дете са 18 година постаје пунолетно и стиче потпуну пословну способност.
- Изузетно, у случајевима предвиђеним законом, потпуну пословну способност малолетник може стећи и пре 18 године живота.
- Постоје два случаја еманципације предвиђена у ПЗС.

- **(1) Закључењем брака** – Закључењем брака, по претходном одобрењу суда у поступку диспензације од брачне сметње малолетства, малолетник са 16 година, стиче пословну способност.
- У овом случају пословна способност се стиче самим чином закључења брака (*ex lege*), без посебне одлуке суда о овоме.
- Пословна способност која се стиче закључењем брака је дефинитивна – не губи се у случају да се брак разведе пре него што малолетник постане пунолетан.

- **(2) Еманципација одлуком суда** – када малолетник постане родитељ.
- Захтев за еманципацију може поднети само малолетник који је постао родитељ, ако је старији од 16 година.
- Захтев се подноси основном суду према месту пребивалишта лица које подноси захтев.

- Основни суд, који о овоме одлучује у ванпарничном поступку, има овлашћење да процени да ли је лице које је постало родитељ достигло телесну и душевну зрелост потребну за самостално старање о сопственој личности, правима и интересима.
- Еманципацијом се стиче потпуна пословна способност, а родитељска права престају.

ПРАВО ДЕТЕТА НА МИШЉЕЊЕ

- Изражавање мишљења детета и његово уважавање није ствар нечије добре воље, већ обавеза предвиђена нормама међународног права и нашег ПЗС.
- Ово право обухвата неколико права:
  - право на слободно изражавање мишљења,
  - право на обавештавање ради формирања мишљења и
  - право детета да његово мишљење буде узето у обзир.

- Право детета на формирање мишљења и слобода изражавања тог мишљења су врло значајни када се ради о учешћу детета у доношењу одлука које се њега тичу (поступак за развод, поступак којим се регулишу последице развода, поступак у којем родитељи малолетника усвајају дете, итд).

- Ово право је релативног карактера јер је ограничено способношћу формирања мишљења.
- Оног момента када дете наврши 10 година живота, оно стиче способност да формира своје мишљење.
- То мишљење оно може слободно и непосредно да изрази у сваком судском и управном поступку у којем се одлучује о његовим правима.

- Ако право детета на слободно изражавање мишљења није поштовано оно се може обратити за помоћ и заштиту.
- Оно то може учинити лично или преко неког другог лица или установе.
- Помоћ у остваривању права на слободно изражавање мишљења пружају судови и органи управе.

ДУЖНОСТИ ДЕТЕТА

- **Дужност помагања родитељима** – ова дужност деце према родитељима је доживотна.
- Она има морално значење и одражава пожељно понашање у односима деце према родитељима.
- Садржина ове дужности зависи од година и зрелости детета.
- Она значи да су деца дужна родитељима помагати у складу са својим могућностима.

- **Дужност делимичног подмиривања потреба издржавања** – уколико дете има имовину или приходе од имовине, дужно је да делимично подмирује потребе свог издржавања.
- Поред овога, деца су дужна у овом случају да делимично подмирују потребе и својих родитеља, као и малолетне браће и сестара.
- Деца су супсидијарни дужници – она ће делимично подмиривати своје потребе или потребе родитеља, браће и сестара само ако родитељи нису у стању то да чине.

ПОЈАМ И ПРАВНА ПРИРОДА РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

- Родитељско право јесте право и дужност родитеља да се старају о личности, правима и интересима свог малолетног детета.
- Породични закон истиче да се ради о родитељским правима која су изведена из дужности родитеља и постоје само у мери која је потребна за заштиту личности, права и интереса детета.

- Родитељско право је **лично право**, везано је за мајку и оца и по правилу се не може преносити на друга лица.
- Њиме се не може располагати.
- Међутим, оно подразумева способност вршења права у интересу детета.
- Ако ова способност више не постоји, онда се овлашћења из родитељског права могу преносити на друга лица (рецимо у случају усвојења).

- Родитељско право је **апсолутно право**.
- Оно ужива аутономију и заштиту од узнемиравања од стране трећих лица.
- Само у случајевима који су изричито предвиђени у закону постоји могућност за интервенцију и мешање у породичне односе.
- Законом су, међутим, постављене границе те интервенције.
- То су они случајеви када треба заштити интересе деце.

- Родитељско право би се могло посматрати и као **друштвена функција коју родитељи врше** – превазилази садржину једног субјективног права.
- Ако родитељи права и дужности не врше у складу са постављеним друштвеним циљем, не само да дете може да тражи заштиту својих права, већ је и држава овлашћена да преко својих органа тражи вршење и постави питање одговорности родитеља.

САДРЖИНА РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

- Оно обухвата:
  - чување,
  - подизање,
  - васпитање,
  - образовање,
  - заступање,
  - издржавање,
  - управљање и располагање имовином детета.

Чување детета

- Ово право и дужност означава, пре свега, овлашћење родитеља да **одреде место становања детета.**
- Ако родитељи живе заједно, дете има место становања код њих, а ако живе одвојено, договарају се о месту становања.
- Ако се не могу договорити, о овоме ће одлучити суд у склопу решавања питања вршења родитељског права.

- Родитељи имају право и дужност да се лично **старају о животу и здрављу детета.**
- Родитељи имају и дужност **да чувају дете** – да контролишу активности и да намећу одређене моделе понашања.
- У случају да ово не чине у складу са законом или да напусте дете, према њима ће бити предузете породичноправне и кривичноправне санкције.
- Из дужности родитеља да чувају дете проистиче и њихова имовинскоправна одговорност за штету коју дете причини трећим лицима.

- Родитељи имају право, уређујући ово питање, да одлуче **да дете повере у неки интернат где ће становати, или, да га повере неком другом лицу, под условом да оно испуњава услове за стављање под старатељство.**
- У овом случају, право чувања је за то време пренето на њих.

Подизање детета

- У тесној вези са претходним је право и дужност родитеља **да подижу своје дете.**
- Подизање детета је свакодневна брига о његовом животу и здрављу, као и задовољавање његових основних животних потреба за храном, одећом, здравственом заштитом.
- Ово се најпотпуније остварује у случају када дете живи са својим родитељима.
- Међутим, и ако дете не живи са једним родитељем, овај родитељ има право да заједно са другим одлучује о овим питањима.
- Он ово неће чинити само ако је потпуно или делимично лишен овог права.

- Право родитеља **да одлучују о здрављу детета** – они дају сагласност на терапеутске поступке и хируршке интервенције над дететом.
- Сагласност родитеља се неће тражити једино у ситуацији када су угрожене виталне функције детета.
- У нашем праву дете са навршених 15 година живота и способношћу за расуђивање може само донети одлуку.

Васпитавање деце

- Ово је једно од најсложенијих права и дужности родитеља према деци.
- Према ПЗС „родитељи имају право и дужност да са дететом развијају однос заснован на љубави, поверењу и узајамном поштовању, те да дете усмеравају ка усвајању и поштовању вредности емоционалног, етичког и националног идентитета своје породице и друштва“.
- Очигледно је да се ова дужност и право родитеља третира, пре свега, као старање о моралном развоју детета, за разлику од подизања и образовања.

Образовање детета

- Обавеза је родитеља да детету омогуће образовање, као и да надзиру њихово образовање.
- Када је у питању основно образовање оно је обавезно и постоји дужност родитеља да га омогуће деци.
- Даље образовање деце зависи од могућности родитеља.
- Последњих година код нас постаје нарочито актуелно питање верског образовања деце.
- Родитељи су овлашћени да одлуче у погледу избора религиозног образовања, да се старају о његовом одвијању.
- Они могу да одлуче да дете уопште не образују религиозно.
- Родитељи имају право да донесу споразумно одлуку која је у складу са њиховим верским и етичким уверењима.
- Међутим, са 15 година дете стиче „религиозно пунолетство“, тј. могућност да самостално одлучи о свом религиозном образовању.

ЗАСТУПАЊЕ ДЕТЕТА ОД СТРАНЕ РОДИТЕЉА

- Родитељи су законски заступници своје малолетне нееманциповане деце, као и пунолетне деце над којом је продужено родитељско право.
- Обим овлашћења родитеља на заступање детета одређен је законом, а не вољом заступаног.

- Родитељи дете заступају заједнички и споразумно.
- Њихова равноправност у односу на дете не значи да према трећим лицима они увек иступају заједнички, нити обавезу оног родитеља који иступа да пружи доказ о сагласности другог родитеља.
- Они се могу споразумети да само један од њих заступа дете. Тај споразум може бити изричит или прећутан.

- Ако се у правном саобраћају као заступник детета појави само један од њих, важи претпоставка да се други сагласио са тим, па надлежни државни орган неће тражити доказе од тог родитеља да се други сагласио.
- То истовремено значи да је правни посао пуноважан и да други родитељ не може тражити поништење, под условом да је треће лице са којим је закључен посао било савесно.
- Само један родитељ ће заступати дете и у ситуацији ако му је дете поверено у случају фактичке или правне спречености другог родитеља да врши родитељско право.

- Међутим, у неким случајевима, када је то изричито одређено законом, родитељ не може заступати дете.
- То су, пре свега, они послови који су строго везани за личност детета и које само оно може да обави.
- Тако, са 16 година малолетник може закључити брак, дати изјаву о признању очинства и материнства.

- Родитељи, такође, не могу заступати дете ако су им интереси супротни са интересима детета. То ће бити случај ако родитељ закључује правни посао са дететом или ако се појави спор између њих. Тада се детету поставља посебни, колизијски, старатељ.
- Захтев за постављање овог старатеља може суду поставити и дете са навршених 10 година живота, ако је способно за расуђивање.

- Такође, родитељи не могу заступати дете приликом закључења уговора о раду, нити могу заступати дете у пословима који се тичу управљања и располагања приходима који су на тај начин стечени.

- **Издржавање детета** – родитељи имају право и дужност да издржавају дете под условима одређеним законом.
- **Управљање имовином детета** – ово право и дужност родитеља у погледу имовине детета саставни је део родитељског права.

ЗАЈЕДНИЧКО ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

- Овакав начин вршења родитељског права, према Закону, могућ је у два случаја:
  - а) када родитељи воде заједнички живот и
  - б) када не воде заједнички живот ако су закључили споразум о заједничком вршењу родитељског права.

Заједничко вршење када постоји заједнички живот родитеља

- Све одлуке које се тичу права и дужности родитеља из садржине родитељског права, везане за личност или имовину детета, родитељи доносе заједнички и споразумно.
- Иако је уобичајено да се у правном промету као репрезентант детета појављује само један од родитеља, док се сагласност другог претпоставља, у извесним ситуацијама се захтева изричита, а не прећутна, сагласност (увек када се доноси одлука о питањима која битно утичу на живот детета, за које се иначе тражи сагласност оба родитеља и у ситуацији када само један од њих врши родитељско право).

- Заједничко и споразумно одлучивање носи у себи опасност да се вршење права блокира несагласношћу родитеља о неком питању.
- У случају да између родитеља настане конфликт у погледу вршења права који не може бити превазиђен договором, постоји могућност да се они, у крајњем случају, обратe суду.

- Тужба која се односи на вршење родитељског права може бити поднета од стране детета, родитеља и органа старатељства.
- Приликом доношења одлуке о овим питањима суд је дужан да се руководи најбољим интересима детета.
- О овим спорним питањима треба да се изјасни и дете, ако је у стању да изрази своје мишљење.

Заједничко вршење када родитељи не живе заједно

- Оно није постојало према нашем ранијем породичном законодавству.
- Данас се настоји минимизирати утицај одвојеног живота родитеља.
- Заједничко вршење родитељских права се не претпоставља, већ о томе родитељи морају постићи изричит писмени споразум.
- Споразум о заједничком вршењу родитељског права родитељи могу постићи, али им се он не може наметнути, против њихове воље.
- Судбина споразума о заједничком вршењу родитељског права зависи од одлуке суда, односно од његове процене да ли је тај споразум у најбољем интересу детета.

- Споразум родитеља о заједничком вршењу родитељског права мора бити постигнут у писменом облику. Ако суд процени да је споразум у најбољем интересу детета унеће га у изрек пресуде којом одлучује о вршењу родитељског права.
- Саставни део овог споразума је и споразум о томе шта ће се сматрати пребивалиштем детета.
- Будући да родитељи не живе заједно очигледно је да ће пребивалиште детета бити одређено према месту пребивалишта једног од родитеља.

- У случају несагласности родитеља, који заједнички врше родитељско право око неког питања у вези вршења родитељског права, они се могу обратити суду да га реши.
- У крајњем случају, споразум о заједничком вршењу родитељског права може бити раскинут ако је то у најбољем интересу детета.

- Споразум се може раскинути на захтев једног или оба родитеља који су учествовали у његовом закључивању, као и детета или органа старатељства.
- У случају да дође до раскида споразума, родитељско право вршиће само један родитељ, самостално, ако о томе суд донесе одлуку или се тако родитељи, у складу са законом, договоре.

САМОСТАЛНО ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

- Постоје различите животне ситуације када само један од родитеља врши родитељско право, а други је фактички или правно спречен дато чини. У Породичном закону се наводе следеће ситуације:
  - (1) један родитељ је непознат;
  - (2) један родитељ је умро;
  - (3) један родитељ је лишен родитељског права ;
  - (4) један родитељ је лишен пословне способности;
  - (5) један родитељ врши родитељско право јер још није донета одлука о томе.

Самостално вршење родитељског права по одлуци суда

- Самостално вршење родитељског права може бити резултат судске одлуке донете по тужби овлашћених лица.
- Поступак за уређење питања вршења родитељског права покреће се тужбом детета, другог родитеља и органа старатељства, пред надлежним судом опште месне надлежности (према месту пребивалишта туженог), а ако тужбу подноси дете може бити надлежан и суд где оно има пребивалиште, односно боравиште.

- Постоје две ситуације када суд својом одлуком уређује питање вршења родитељског права.
  - ако родитељи не живе заједно, а нису закључили споразум о вршењу родитељског права.
  - када су родитељи закључили споразум о заједничком или самосталном вршењу родитељског права, али суд процени да тај споразум није у најбољем интересу детета.

- У процени „најбољег интереса детета“ суд је дужан да затражи налаз и стручно мишљење органа старатељства, породичног саветовалишта или друге установе специјализоване за посредовање у породичним односима.
- Суд је такође дужан, ако процени да је дете способно да формира своје мишљење, да му омогући да то мишљење изрази.
- Ако је у питању дете које је навршило 10 година живота и способно је за расуђивање, оно може слободно и непосредно изразити своје мишљење у поступку који се води поводом његовог поверавања.
- Ово дете, ако су му интереси супротни интересима родитеља, може само или преко другог лица затражити да му орган старатељства постави колизијског старатеља, односно да му суд постави привременог заступника.

- Ако колизијски старатељ или привремени заступник детета утврди да је дете које он заступа способно да формира своје сопствено мишљење у поступку поверавања једном од родитеља дужан је:
  - а) да се стара да дете благовремено добије сва обавештења која су му потребна,
  - б) да детету пружи објашњење које се тиче могућих последица акта који предузима,
  - в) да пренесе суду мишљење детета, ако дете није непосредно изразило мишљење пред судом, осим ако би то очигледно било у супротности са најбољим интересом детета.

- На основу процене свих релевантних околности суд доноси одлуку о поверавању деце.
- Он може одлучити да сва деца, када их има више, буду поверена једном родитељу, или да нека буду поверена оцу а нека мајци.
- Одлуком којом одлучује о поверавању заједничког детета једном родитељу суд мора одлучити и о:
  - а) висини доприноса за издржавање од стране другог родитеља коме дете није поверено, и
  - б) начину одржавања личних односа детета са тим родитељем.

- Доношење одлуке о одржавању личних односа за суд је увек обавезно и не зависи од процене суда.
- Међутим, с обзиром да дете са 15 година, ако је способно за расуђивање, може само одлучити о одржавању личних односа са родитељем са којим не живи, питање је да ли суд о овом уопште треба да одлучује приликом његовог поверавања.
- Ако овај малолетник жели сам одлучити о овоме, судска одлука ће бити заснована управо на његовој жељи.

- Ако је суд одлучио о одржавању личних односа у пресуди донетој у оквиру парнице за вршење родитељског права када дете није још имало 15 година, поставља се питање шта радити у ситуацији када дете достигне тај узраст и жели само о томе одлучивати.
- Свакако, оно својом изјавом не може судску одлуку ставити ван снаге, већ мора повести нову парницу за уређење вршења родитељског права у делу који се односи на одржавање личних односа.

- Одлуком о поверавању детета суд може, ако процени да су се за то стекли законски услови, одлучити и о потпуном или делимичном лишењу родитељског права, и одредити једну или више мера заштите од насиља у породици.
- У овом поступку не може се донети пресуда због пропуштања, нити се може донети пресуда на основу признања или одрицања.
- Странке не могу располагати предметом парнице на тај начин што ће закључити судско поравнање.

Самостално вршење родитељског права на основу споразума родитеља

- Према Породичном закону, споразум родитеља (супружника) о вршењу родитељског права, заједничком или самосталном, је услов који се мора испунити да би се брак развео по споразуму.
- Садржина споразума о самосталном вршењу родитељског права обухвата:
  - споразум о поверавању заједничког детета једном родитељу,
  - споразум о висини доприноса за издржавање детета од другог родитеља,
  - споразум о начину одржавања личних односа детета са другим родитељем
- Овим споразумом родитељи могу сву децу поверити само једном од њих, али и договорити да нека буду поверена оцу, а нека мајци.

Правни положај родитеља коме дете није поверено

- Он је исти без обзира да ли је о поверавању одлучивао суд или су се родитељи о томе споразумели, а суд се са тим сагласио.
- Родитељу коме дете није поверено и даље припада родитељско право, али га он не врши непосредно.
- Родитељ који не врши родитељско право у овом случају и даље има нека права и дужности из садржине родитељског права и на различите начине учествује у његовом вршењу.
- У питању су следећа права и дужности:

- 1) Право и дужност да издржава дете – родитељ се никада не може ослободити обавезе издржавања детета, без обзира на разлоге због којих не живи са дететом.

- 2) Право и дужност да са дететом одржава личне односе
– о начину одржавања личних односа између детета и родитеља коме оно није поверено споразумеће се родитељи у оквиру споразума о самосталном вршењу родитељског права. Овај споразум ће бити саставни део изрека пресуде којом се одлучује о вршењу родитељског права, под условом да је по процени суда у најбољем интересу детета.
- Ако родитељи не постигну споразум о самосталном вршењу родитељског права или суд нађе да он није у најбољем интересу детета, одлуку о одржавању личних односа доноси суд.
- Он ће аутономно дефинисати у својој одлуци све елементе, а пре свега време, место и трајање виђења.

- Право родитеља на личне односе може бити ограничено само судском одлуком.
- Суд може ово право привремено ограничи или забранити ако је донета одлука о делимичном или потпуном лишењу родитеља родитељског права, или мера заштите од насиља у породици, или ако постоје разлози за доношење ових мера.

- 3) Право и дужност да заједно и споразумно са родитељем који врши родитељско право одлучује о питањима која битно утичу на живот детета – јесте у функцији ублажавања негативних дејстава одлуке о поверавању детета једном родитељу.
- Породични закон набраја нека од ових најважнијих питања. То су питања која се тичу:
  - образовања детета,
  - предузимања већих медицинских захвата над дететом,
  - промене пребивалишта детета и
  - располагања имовином детета велике вредности.

- 4) Право захтевања измене одлуке о поверавању детета – захтев за измену модела вршења родитељског права могу поднети још и дете и орган старатељства.
- Одлуку ће донети суд на основу процене да ли је то у најбољем интересу детета и при томе ће ценити нове околности, које су настале од момента доношења првобитне одлуке.

- Родитељи који су склопили споразум о самосталном вршењу родитељског права могу поднети суду нови споразум о заједничком вршењу родитељског права.
- Суд ће овај споразум усвојити ако процени да је у најбољем интересу детета.